

ERKIN A’ZAM “ANOYINING JAYDARI OLMASI” HIKOYASI VA UNING TAHLILI

Fatxiddinova Iqboloy Faroxiddin qizi

Andijon davlat universiteti Filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek tili) ta’lim yo‘nalishi
3-bosqich talabasi

E-mail:ifatxiddinova@gmail.com

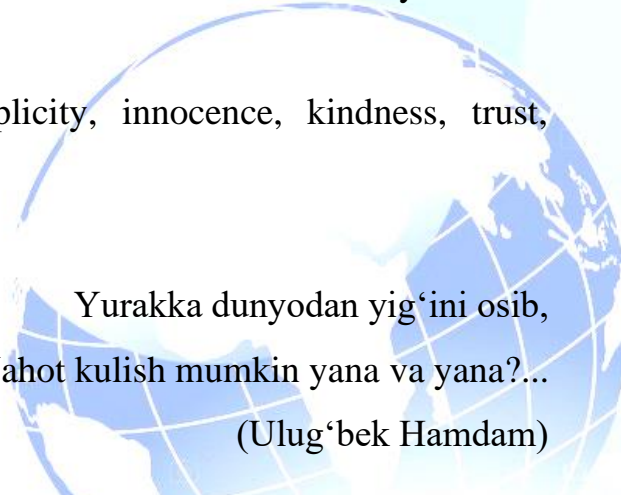
Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘zbek yozuvchi Erkin A’zam va uning o‘ziga xos takrorlanmas "Anoyining jaydari olmasi" hikoyasi haqida so‘z boradi. Hikoyadagi qahramonlar va do‘stlik, mehr, ishonch tuyg‘ulariga alohida to‘xtalib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: Erkin A’zam, yozuvchilik, soddalik, beg‘uborlik, mehr-oqibat, ishonch, do‘stlik.

ERKIN AZAM’S STORY " ANOYINING JAYDARI OLMASI " AND ITS ANALYSIS

Annotation: This article is about the Uzbek writer Erkin Azam and his unique story "Anoy’s apple". Special attention is paid to the heroes of the story and the feelings of friendship, kindness and trust.

Keywords: Erkin Azam, writing, simplicity, innocence, kindness, trust, friendship.

Yurakka dunyodan yig‘ini osib,
Nahot kulish mumkin yana va yana?...
(Ulug‘bek Hamdam)

Erkin A’zam haqida gap ochilsa, muxlisu muxolif bir masalada yakdil: “Erkin A’zam so‘zni his qilgan, uning tarjimai holini biladigan ijodkor!”(1) Erkin A’zam haqida filologiya fanlari nomzodi Olim Toshboyev shunday yozadi: Erkin A’zam asarlarini cho‘kirtikanak gaplar, istehzoyu kinoyalarsiz tasavvur etib bo‘lmaydi.

Xurshid Davron “Erkin akaning hikoyalarini o‘qiy boshlasam, jiddiy qiyofasi va qalam tutgan qo‘lini ko‘rib turaman”, deydi o‘zaro gurunglarda. Darhaqiqat, gulmix jumlar, so‘zni zargarona ishlatish — Erkin akaga tan. Maqola va adabiy qaydlarida ham turkona tafakkur, til tabiatini his qilish haqidagi fikrlar ko‘p-lab uchraydi. Darg‘azab chog‘lari “Yozuvchilik da‘vosi bilan chiqdingizmi, gap san’ati emas, so‘z san’atiga amal qilib, ularni tanlab-tanlab, o‘rni-o‘rniga qo‘yib yozing-da, baraka topkur!” deydi do‘rillagan ovozda. (2)

Erkin A‘zam qalamiga mansub, qisqa hajmli, ammo o‘zida ulkan ma‘noni aks ettirgan “Anoyining jaydari olmasi” hikoyasi 1981-yilda yozilgan. Soddalik yoki beg‘uborlik yosh tanlamaydi. Ramazon shunchalar pok ediki, do‘stining katta inson bo‘lishiga chin dildan ishonar edi. Do‘sti qanchalik xato ish qilmasin (Ramazon mening tanishim emas deb politsiya mahkamasida aytgan holati, do‘sti bilan ko‘chada birga yurishdan uyalishi) Ramazon baribir sadoqatli do‘st bo‘lib qolaveradi.

Agar do‘sting nohaq ersa,

Haq so‘zingni aytaber.

Do‘stlik seni yerga ursa,

Ko‘taradi qaro yer

Uning ismi ham o‘ziga monand qo‘yilgan: Ramazon-Ro‘za oyi kabi pok.

Hikoya qahramoni Ramazon eng g‘aroyib obraz, sodda, mehribon, ishonuvchan, beg‘ubor. Ramazondagi bir xislat kishini hayron qoldiradi, hech bir insonda yo‘q deyolmaymiz-ku, bunday insonlarni kunduzi chiroq yoqib topish hozir anchayin mushkul. Bu uning "men"i yo‘qligi deyiladimi, yoki xudbin emaslikmi, bilmadim, qanday ta‘riflashni, u o‘zidan ko‘ra ko‘proq insonlar haqida, yo‘q faqat boshqa insonlar haqida qayg‘uradi, nazarimda. Do‘sti bilan bo‘lgan suhbatlarda ham buni kuzatish mumkin: "Sen o‘qiyapsan-ku, shu yetadi menga" deyishiga javoban do‘stining " sen kirsang men o‘qishni tashlayman "qabilidagi hazily, unga esa “men o‘qimasam ham mayli, yurt sendek shoirsiz qolmasin” deb o‘qishga kirishdan voz kechishi, bu gap kesatiq sifatida yasama aytilmagandi, bu chin dildan chiqqan mehrga to‘la so‘z edi.

Xush qol endi-i, Zuhroxonim,

Ayro tushdi-i bu jo-on sendan... (3)

Ushbu qo‘shiqni doim yoqtirib tinglagan, hirgoyi qilgan Ramazon hammani o‘zi kabi oqko‘ngil deb o‘ylaydi. Birovlarning qilayotgan jinoyatlarini yaxshi tushunmaydi va ularning ikki og‘iz so‘zlariga ishonib ayblarini o‘z bo‘yniga oladi. Bugungi kunda shunday pok qalbli insonlar ko‘p bo‘lsa qani edi-ya?!

Hikoyani har bir joyi alohida to‘xtalib o‘tishga arziydi. Mehr ulashuvchi jaydari olmalar, "Chantramore", "Kalamakatore", rasm portret tushishdagi pozalar (keyinchalik bu uchun qahramonimiz do‘sti Ramazon bilan rasmga tushmagani uchun afsuslanishi), Boysun yangiliklari, uning o‘zi kabi antiqa jamadoni, suddagi ajoyib javoblari, Barnaul, yozuvchimizning hikoya so‘nggidagi hislari - har biri o‘quvchini yaqqol ko‘z oldida gavdalanadi, kitobxon hikoyani ajoyib mahorat bilan yozilganiga ishonch hosil qiladi.

- ISHONCH
- MEHR
- VIJDON

Ramazon bir qallob insonga ishonadi, unga bergan va‘dasi ustidan chiqadi, aldanganini biroz tushunsa ham, agar yordam bermaganida u butun umr vijdon azobida bo‘lar edi, yoki sud jarayonida bo‘lgan voqeani aytib berganida, chunki bizning Ramazon hech kimga o‘xshamaydi! Insonlar xoh rost gapirsin yoki yolg‘on ishonadi, chunki u o‘zi yolg‘on gapirmaydi. Biz esa hammaga shubha ko‘zi bilan qarashga o‘rgangan insonlarmiz.

Hikoya qahramonlari Ramazon va Shodi garang kabi beg‘ubor insonlarning hayotimizda borligi dunyo muvozanatini ushlab turadi, ular birovdan hech narsa kutmaydi, yomonlikka ham, yaxshilikka ham faqatgina yaxshilik bilan javob qaytaradi. Biz ularni o‘z vaqtida qadrlamasligimiz, mensimasligimiz mumkin, lekin barbir hikoya so‘zlovchi shoir qahramonimiz singari yo hayotimiz har doimgidek kundalik tashvishlar bilan o‘tib nihoyalab borayotgan yoki o‘zimizda yetarli baxtni his qilmagan vaqtimizda ularni qumsaymiz.

Xulosa o‘rnida, filologiya fanlari nomzodi Olim Toshboyev fikrlariga qo‘shilgan holda quyidagilarni ta’kidlamoqchimiz: Erkin A’zam yozgan “Anoyining jaydari olmasi” — Erkin A’zamning “vizitniy kartochkasi”dir. Hikoya qahramoni o‘z nomi bilan tug‘ilgan. Ramazondagi barcha fazilatlar oylar sultonidan o‘tganmikan deya o‘ylaysiz. Lekin ro‘za-ramazonni unutgan avlod el orasida yurgan jo‘mardni qaydan anglab yetardi?!

Takabburligu turli ma’siyat-gunohlardan qalbi qorayib ketganlar Ramazonning bori shu ekanini tushunmaydi. “Bujur tosh”ni tarbiya qilish, ko‘zining o‘tini olish payida bo‘lishadi nuqul. Xatti-harakatlaridan g‘ijinadi, ustidan kulishadi hatto. Ramazonning odam, olam, hayot, silai rahm bobidagi qanoatlari ularga mutlaqo yot. Shu ma’noda, “Anoyining jaydari olmasi” bu — girya. Mungli, hazin hikoyani o‘qib yengil tortasiz. Ramazon sizning ham qayg‘ularingizni artgandek bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Olim Toshboyev. Botindagi bo‘ron. <https://uzhurriyat.uz/2020/07/29/botindagi-buron/?lang=lat>.
2. Erkin A’zam. Anoyining jaydari olmasi. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/erkin-a-zam-1950/erkin-a-zam-anoyining-jaydari-olmasi-hikoya>.

